

*Р. В. Закусило,
к. т. н., доцент кафедри ХТВМС, заступник директора з наукової роботи,
Шосткинський інститут Сумського державного університету, м. Шостка, Україна*

ТЕХНІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

R. Zakusylo,
Ph.D., assistant professor of HTVMS, Deputy Director of Research,
Shostka Institute of Sumy State University, Shostka, Ukraine

TECHNICAL AND LEGAL ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESS

Проведено ознайомлення з правом ЄС і України, Європейським та Українським законодавством, щодо технічних та правових аспектів інтелектуальної власності та патентування. Доведено, що свідоме та послідовне застосування набутих знань у процесі формування правової сфери української держави є необхідною умовою успішного подолання труднощів на шляху України до ЄС. Запозичення позитивного досвіду ЄС усфері правової охорони інтелектуальної власності забезпечить більшу динаміку в загальному інтеграційному русі нашої країни до Євро-союзу.

The acquaintance with the law of the EU and Ukraine, the European and Ukrainian legislation, on technical and legal aspects of intellectual property and patenting was conducted. It is proved that the conscious and consistent application of acquired knowledge in the process of forming the legal sphere of the Ukrainian state is a necessary condition for successfully overcoming difficulties on the way of Ukraine to the EU. Borrowing the EU's positive experience in the field of legal protection of intellectual property will ensure a great momentum in the overall integration movement of our country in the European Union.

*Ключові слова: інтелектуальна власність, євроінтеграція, патент, право, законодавство.
Key words: intellectual property, European integration, patent, law, legislation.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Патентне законодавство є стимулюючим фактором технічного прогресу і сприяє інтенсивному розвитку міжнародних економічних, наукових і техніч-

них зв'язків, якщо воно відображає баланс інтересів власника патенту й суспільства в цілому.

Здобуття Україною незалежності спричинило появу низки законів щодо інтелектуальної влас-

ності. А євроінтеграційні процеси останніх років стимулюють приведення діючого законодавства до розумного симбіозу з законодавством Європейського Союзу. Широке коло цих законів та інших нормативних документів правової охорони об'єктів інтелектуальної власності потребує розгляду цілого комплексу теоретичних і практичних питань у галузі винахідницького права, організаційних питань використання відкриттів, винаходів, промислових зразків, товарних знаків, питань економіки винахідництва, патентної інформації, прав авторів винаходів, раціоналізаторських пропозицій і промислових зразків, а також експертизи винаходів та їх ліцензування.

Перші патентні закони з'явилися наприкінці XVIII — на початку XIX ст. одночасно з розвитком і становленням правових положень у державах світу. Перший Конгрес США прийняв Патентний Закон у 1790 р. Слід зазначити, що в англійських колоніях у Північній Америці застосували англійське патентне законодавство королеви Єлизавети I, яке збереглося на декілька років і після завершення війни за незалежність (1775—1783). Патентне законодавство США від 1836 р. затвердило його патентну систему.

Перший патентний закон у Франції було прийнято в 1790 р., у Росії — 1812 р. Винахідницька система виникла в тих країнах, які раніше за інших запровадили патентні закони (США, Франція, Англія, Німеччина), і передбачає видавання патенту справжньому автору винаходу. Заявкова система виникла в країнах, що запровадили патентні закони пізніше (Бельгія, Греція, Люксембург), і передбачає видавання патенту особі, котра подала заявку незалежно від участі у створенні винаходу.

У деяких державах патентне законодавство лише зароджується. Так, в Афганістані, Саудівській Аравії, Судані винаходи охороняються через так звані попереджувальні публікації, що наводяться в офіційних виданнях з метою закріпити за автором пріоритет і право на використання винаходів.

Історія виникнення патентних законів нерозривно пов'язана із загальним розвитком і впровадженням нових галузей народного господарства, технологій, техніки тощо. Так, патентні закони про атомну енергію виникли в Англії в 1946 р., у США — 1954 р., в Індії — 1962 р.

Щодо України, то в історичному минулому наша держава ніколи не мала власної правової бази щодо інтелектуальної власності. У дореволюційній Росії (до якої входила більша частина території нинішньої України) патентні закони з'явилися, як це було зазначено вище, у 1812 р.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Зі здобуттям незалежності правова система законів патентування значно змінилася, наблизившись до законів європейських держав.

В Україні об'єкти права інтелектуальної власності записані в Законі України "Про власність", "Про наукову технічну інформацію", "Про охорону прав на винаходи і моделі" [1—4].

Особливий інтерес в історичному сенсі представляє розгляд питання охорони інтелектуальної власності, патентування та ліцензування в Україні та ЄС, як представлено у праці Кодинця А. [5] та генезис права інтелектуальної власності Європейського Союзу, що висвітлено у статті Ханіной К. [6], проте проблема висвітлення Європейського правового законодавства та приведення українського права на інтелектуальну власність у відповідність до вимог ЄС обґрунтування раціональної ціни товарів (послуг, робіт) досі залишається недостатньо вивченою, що і визначило напрям даного дослідження.

ЦІЛІ ДОСЛІДЖЕНЬ

Євроінтеграція є одним з головних пріоритетів зовнішньої політики України на сучасному етапі її розвитку. Отже, всебічне ознайомлення з правом ЄС і, як наслідок, свідоме та послідовне застосування набутих знань в процесі формування правової сфери української держави — все це є необхідною умовою успішного подолання труднощів на шляху України до ЄС і актуальною науково-практичною задачею.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під інтелектуальною власністю, відповідно до практик Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності (далі — ВОІВ) та Світової організації торгівлі (далі — СОТ), розуміють одночасно як промислову власність, так і сферу авторських і суміжних прав. Права інтелектуальної власності мають подвійний зміст: вони надають виключні майнові права, а також, у більшій мірі стосовно авторських прав і в меншій стосовно промислової власності, особисті або немайнові права.

За традицією право інтелектуальної власності поділяється на право промислової власності і авторське право. Цей розподіл закріплено у двох Конвенціях: Паризької Конвенції про охорону промислової власності та Бернській Конвенції про охорону літературних творів та творів мистецтва [6—7].

Конвенційні норм набули розвитку після прийняття Конвенцій завдяки їх переглядам, що мали місце протягом наступних років. Втім, акти прийняті в більш пізні часи, не призвели до змін змісту попередніх редакцій цих Конвенцій. Взагалі, існує певне співіснування різних редакцій актів, завдяки чому всередині обох союзів держав (Паризького і Бернського) одна й та сама держава може керуватись ратифікованою нею більш ранньою редакцією Конвенції, яка залишається в силі для держав, що теж її ратифікували, і, в той же час, у стосунках з іншими державами керуватись більш пізніми редакціями, якщо вони теж ратифіковані обома сторонами. Слід відзначити, що кожний наступний акт є більш досконалим, ніж попередні, зокрема, щодо загального рівня правової охорони.

Останні редакції актів, що мають силу в рамках обох Конвенцій і до яких приєдналась більшість європейських держав, є такими:

1. Стокгольмський акт від 14 липня 1967 року до Паризької Конвенції. Україна, починаючи з 25 грудня 1991 року, а також 25 країн-членів ЄС є учасникам саме цієї редакції Паризької Конвенції.

2. Паризький акт 1971 року до Бернської Конвенції. Україна з 25 грудня 1991 року, а також 24 країни-члени ЄС приєдналися саме до цієї редакції Бернської Конвенції. Серед країн ЄС лише Ірландія залишається учасницею Брюссельського Акту.

ВОІВ була заснована Конвенцією, прийнятою у 1967 р. і зміненою у 1979 р. Станом на 24 вересня 2004 р. членами ВОІВ є 181 країн. Україна є членом цієї організації з 26 квітня 1970 року. Усі 25 країн-членів ЄС є членами ВОІВ. ВОІВ — це спеціалізована агенція ООН, яка розташована в Женеві. Це, перш за все, міжнародний форум, на якому звичайно обговорюються на світовому рівні договори, укладені у сфері інтелектуальної власності. Секретаріат ВОІВ, який замінив МОВІВ, забезпечує управління інструментами, в яких безпосередньо зацікавлені підприємства такі, як Мадридський союз або Союз РСТ, якщо згадати тільки про найважливіші. ВОІВ створила також Центр арбітражу і посередництва для вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності; діяльність цього центру користується постійно зростаючим успіхом. ВОІВ є дуже незалежною організацією у фінансовому відношенні: внески держав-членів становлять лише біля 5—6% від її щорічних надходжень (приблизно 17000 швейцарських франків у 2013 р.) ВОІВ фінансує свою діяльність завдяки надходженням коштів за послуги, надані приватному сектору; це, головним чином, депонування міжнародних патентних заявок, міжнародна реєстрація торговельних марок та промислових зразків, а також сплата за послуги арбітражу (в 2013 р. надходження ВОІВ складала біля 200 000 швейцарських франків).

Шість країн-засновників (Німеччина, Бельгія, Франція, Італія, Люксембург і Нідерланди), укладаючи у Римі Договір від 25 березня 1957 р. про заснування Європейського Економічного Співтовариства, старанно уникали положень, які б наділяли новоутворені інституції повноваженням у сфері інтелектуальної власності. Хоча найпершою метою Договору було започаткувати "спільний ринок", — а, як відомо, у функціонуванні будь-якого ринку першочергову роль відіграють саме права на інтелектуальну власність, — засновники ЄЕС вважали недоцільним дублювати роботу вже існуючого у ВОІВ центру міжнародного співробітництва й паралельно створювати у Брюсселі новий центр переговорів, що несло б у собі ризик перерозподілу влад між національним адміністративним органам й наднаціональним інституціям, ще й за умов нового механізму прийняття рішень, правила застосування якого здавалися у той час невизначеними.

Ця позиція знайшла своє чітке відображення у тексті двох статей Договору про заснування ЄС, які не зазнали жодних змін під час багаторазового перегляду Договору починаючи з 1958 р. (Єдиний Європейський Акт, Маастрихтський договір, Амстердамський договір, Ніццький договір). Незмінними ці

статті увійшли і до тексту Договору, що встановлює Конституцію Європи (Договір підписано у Римі 29 жовтня 2004 р.). Йдеться про статті 295 та 30 Договору про заснування ЄС (далі — ДЄС).

Стаття 295 ДЄС проголошує: "Цей Договір жодною мірою не порушує норми держав-членів, які регулюють систему володіння власністю." Хоча головною функцією цього положення було роз'яснити, що Договір не торкався права держав приватизувати або націоналізувати підприємства, формулювання "система володіння власністю" охоплює також й інтелектуальну власність.

Опосередковано ст. 30 ДЄС також підтверджує намір держав-учасниць відокремити інтелектуальну власність, поряд з сільським господарством, транспортом або торговельною політ кою, від галузей, в яких державні повноваження мали бути передані інституціям Співтовариства. Стаття 30 ДЄС є відхиленням від фундаментального принципу, який гарантує вільне пересування товарів у межах спільного ринку з одночасною заборонаю на кількісні обмеження імпорту та на "еквівалентні дії" (ст. 28 ДЄС). Натомість ст. 30 ДЄС дозволяє скасовувати цю заборону у випадку, коли національні заходи виправдані низкою причин, серед яких "захист промислової й комерційної власності". При першому знайомстві здається, що це положення закріплює за кожною країною-членом суверенні права у сфері інтелектуальної власності, навіть якщо ці права стаять на заваді вільного пересування товарів [8].

Якщо доктрина вичерпання прав у Європейському Співтоваристві насправді обмежила прагнення країн-членів винести питання інтелектуальної власності поза сферу виконання Договору про заснування ЄС, постало багато інших ситуацій, для врегулювання яких слід було визнати, що у галузі інтелектуального права треба було застосовувати й інші аспекти права Співтовариства.

Деякі справи, які розглядалися Судом ЄС та стосувалися застосування правил конкуренції ЄС (ст. 81 і 82 ДЄС), поставили питання співвідношення між цими правилами й правами інтелектуальної власності. Велика кількість рішень Комісії й Суду ЄС дали змогу перевірити, чи не блокується реалізація правил конкуренції тим фактом, що дії підприємств, неоднозначні з погляду норм Співтовариства, полягали у користуванні правами на інтелектуальну власність. До того ж, Суд ЄС чітко розмежував поняття "існування права" й "здійснення права" інтелектуальної власності, перше відноситься до сфери національного законодавства, друге може бути обмеженим застосуванням правил конкуренції ЄС. Останні є нормам прямого застосування й санкціонують угод ант конкурентного характеру та зловживання домінуючим положенням на ринку. Якщо до таких дій підприємства вдаються на підставі прав на інтелектуальну власність, треба зважати не на зміст національного законодавства, яке обґрунтовує існування цих прав, а на спосіб, у який підприємства користуються ними. Цивільні санкції та штрафи, які стягуються за порушення у такий спосіб норм Співтовариства, не становлять пріоритетний спір, взаємодію,

взаємну протидію з законодавчою владою країн-членів.

У межах ЄС запроваджено єдину торговельну марку Співтовариства. У місті Аліканте (Іспанія) створено відомство з торговельних марок, яке приймає заявки на реєстрацію єдиної марки для всіх держав-членів ЄС. Цим завершився багаторічний етап роботи з подолання територіального характеру права на торговельну марку. З 1 квітня 2003 року почалася реєстрація за процедурою єдиного промислового зразка Співтовариства [9].

Як безперечний успіх на шляху подальшого зближення європейського законодавства в захисті права інтелектуальної власності розцінюється прийняття у квітні 2004 року Директиви 2004/48/ЄС, що передбачає посилення боротьби з піратством, контрафакцією та іншими порушеннями як у сфері авторського права й суміжних прав, так і у сфері промислової власності. За умовами директиви всі держави ЄС протягом двох років, які відведено на її імплементацію, повинні вжити узгоджених ефективних заходів для захисту прав правовласників і створити для них рівні умови захисту в усьому правовому полі ЄС [10].

Можна констатувати, що сформувався нормативний кістяк загальноєвропейського законодавства в галузі інтелектуальної власності. Він доповнюється рішеннями Суду Європейських Співтовариств, який структурує так зване "живе право" ЄС у сфері інтелектуальної власності.

Зрозуміло, що Україна, як європейська держава, не може бути осторонь цих процесів. Хоча вона не є кандидатом на вступ в інтеграційні структури ЄС, між нею та ЄС встановлені правові зв'язки, які потребують подальшого розвитку. У квітні 2005 року в Брюсселі на засіданні Комітету "Україна — ЄС" було презентовано програму реалізації у 2005 році Плану дій "Україна — ЄС" (так звана "Дорожня карта"), яка передбачає подальше співробітництво нашої країни та Євросоюзу у правовій сфері [11].

В Угоді про партнерство і співробітництво між Євросоюзом та Україною, підписаною в Люксембурзі 16 червня 1994 року, є низка спеціальних норм, присвячених питанням створення належного рівня охорони й реалізації прав інтелектуальної власності. Зокрема у ст.50 угоди зазначено, що "Україна продовжить удосконалювати захист права на інтелектуальну власність для того, щоб до кінця п'ятого року після набуття чинності угодою забезпечити рівень захисту, аналогічний існуючому в Співтоваристві, включаючи ефективні засоби забезпечення дотримання таких прав".

Отже, з підписанням угоди про Асоціацію з ЄС Україна взяла на себе зобов'язання привести національне законодавство з інтелектуальної власності відповідно до законодавства Євросоюзу. Запозичення позитивного досвіду ЄС у сфері правової охорони інтелектуальної власності забезпечить більшу динаміку в загальному інтеграційному русі нашої країни до Євросоюзу.

Українське законодавство у сфері інтелектуальної власності також підлягає поступовій уніфікації та гармонізації з інтелектуальним правом ЄС. Це

було передбачено Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Зокрема ця Угода містить окремий Розділ VI "Конкуренція, захист інтелектуальної, промислової і комерційної власності та співробітництво в галузі законодавства". У ньому було передбачено, що Україна продовжить удосконалювати захист прав на інтелектуальну власність для того, щоб забезпечити рівень захисту, аналогічний до існуючого в Співтоваристві, включаючи ефективні засоби забезпечення дотримання таких прав.

Україна приєдналася до багатосторонніх конвенцій у сфері інтелектуальної власності, зокрема серед них:

- Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів;
- Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію торгових знаків;
- Німецька угода про міжнародну класифікацію виробів та послуг для цілей реєстрації знаків;
- Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів для цілей патентних процедур;
- Міжнародна конвенція про захист нових сортів рослин (UPOV).

Україна надала компаніям ЄС та його громадянам національний режим щодо можливості визнання і захисту прав інтелектуальної власності. Було налагоджено співробітництво між Україною та ЄС у галузі наукових досліджень та технічних розробок, а також гарантовано можливість судового захисту особистих та майнових прав на інтелектуальну, промислову та комерційну власність.

Відповідно до Розділу IV Закону України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" інтелектуальна власність включена до пріоритетних сфер, в яких здійснюється адаптація законодавства України.

У 2014 році між Україною та ЄС було укладено Угоду про асоціацію, глава 9 якої присвячена інтелектуальній власності. Метою укладення Угоди про асоціацію в частині інтелектуального права є спрощення створення і комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності на території України та ЄС, а також досягнення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Перш за все йдеться про необхідність виконання зобов'язань за міжнародними договорами у сфері інтелектуальної власності, учасниками яких є Україна та держави ЄС (Угода ТРІПС). Крім того, важливим аспектом є можливість взаємної передачі технологій. Це включає заходи щодо спрощення інформаційних потоків, ділового партнерства, ліцензійних та субпідрядних угод на добровільній основі. Однак для цього існує необхідність вдосконалення відповідної законодавчої бази і розвитку людського капіталу.

Угода про асоціацію закріпила Стандарти, що стосуються прав інтелектуальної власності. Стандарти поділені за інститутами і стосуються авторського

права та суміжних прав, торговельних марок, географічних зазначень, промислових зразків, інших об'єктів, права на які випливають з патентів, топографій напівпровідникових продуктів, прав на сорти рослин.

Стандарти визначають основні засади правового регулювання відносин інтелектуальної власності, які повинні застосовуватися як у країнах ЄС, так і в Україні.

ВИСНОВКИ

Патентне законодавство є стимулюючим фактором технічного прогресу і сприяє інтенсивному розвитку міжнародних економічних, наукових і технічних зв'язків, якщо воно відображає баланс інтересів власника патенту й суспільства в цілому. Здобуття Україною незалежності спричинило появу низки законів щодо інтелектуальної власності. З підписанням угоди про Асоціацію з ЄС Україна взяла на себе зобов'язання привести національне законодавство з інтелектуальної власності відповідно до законодавства Євросоюзу. Угода про асоціацію закріпила Стандарти, що стосуються прав інтелектуальної власності. Стандарти поділені за інститутами і стосуються авторського права та суміжних прав, торговельних марок, географічних зазначень, промислових зразків, інших об'єктів, права на які випливають з патентів, топографій напівпровідникових продуктів, прав на сорти рослин. Запозичення позитивного досвіду ЄС у сфері правової охорони інтелектуальної власності забезпечить більшу динаміку в загальному інтеграційному русі нашої країни до Євросоюзу.

Література:

1. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України № 3687-ХН від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/3687-12>
2. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України № 3699-ХП від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>
3. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг: Закон України № 3689-ХП від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
4. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України № 752-XIV від 16.06.1999 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/752-14>
5. Кодинець А. Реформування законодавства у сфері інтелектуальної власності: напрями, проблеми, перспективи / А. Кодинець // Теорія і практика інтелектуальної власності. — № 4 (96) 2017. — К., 2017. — С. 49—58.
6. Ханина К. Генезис права интеллектуальной собственности Европейского Союза / К. Ханина // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. — 2004. — №4. — С. 44—54.
7. Парижская конвенция по охране промышленной собственности. — Женева: ВОИС, 1996. — 46 с.

8. Скордамалья В. Право інтелектуальної власності ЄС: навчальний посібник / В. Скордамалья. — К.: ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка. — 2004. — 156 с.

9. Право Европейского Союза / Под ред. С. Ю. Кашкина. — М.: Юрист, 2003. — С. 697—721.

10. Капіца Ю. Напрямки адаптації законодавства України у сфері охорони інтелектуальної власності до законодавства Європейського Союзу / Ю. Капіца // Право України. — 2005. — № 1. — С. 66—70.

11. Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / Под ред. Е.Б. Кубко, В.В. Цветкова. — К.: Юринком Інтер, 2003. — С. 513—536.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine "On the protection of the rights to inventions and utility models", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/go/3687-12> (Accessed 28 Dec 2017).

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine "On the protection of rights to industrial designs", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3688-12> (Accessed 28 Dec 2017).

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine "On the protection of rights to trademarks for goods and services", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3689-12> (Accessed 28 Dec 2017).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine "On the protection of rights to indicate the origin of goods", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/752-14> (Accessed 28 Dec 2017).

5. Kodynets, A. (2017), "Reform of the legislation in the field of intellectual property: directions, problems, perspectives", *Teoriia i praktyka intelektual'noi vlasnosti*, vol. 4 (96) 2017, Kyiv, pp. 49—58.

6. Khanyna, K. (2004), "Henezys prava yntellektual'noj sobstvennosti Evropejskoho Soiuzia", *Intellektual'naia sobstvennost'* [The Genesis of Intellectual Property Rights of the European Union], *Avtorskoe pravo y smezhnye prava*, vol. 4, pp. 44—54.

7. WIPO (1996), *Paryzhskaia konventsyia po okhrane promyshlennoj sobstvennosti* [Paris Convention for the Protection of Industrial Property], WIPO, Geneva, Switzerland.

8. Skordamal'ia, V. (2004), *Pravo intelektual'noi vlasnosti ES* [EU intellectual property right], *IMV KNU imeni Tarasa Shevchenka*.

9. Kashkyn, S. Yu. (2003), *Pravo Evropejskoho Soiuzia* [The law of the European Union], *Yuryst, Moscow, Russia*.

10. Kapitsa, Yu. (2005), "Directions of adaptation of Ukrainian legislation in the field of intellectual property protection to the legislation of the European Union", *Pravo Ukrainy*, vol. 1, pp. 66—70.

11. Kubko, E.B. and Tsvetkov, V.V. (2003), *Problemy harmonyzatsyy zakonodatel'stva Ukrainy y stran Evropy* [Problems of harmonization of the legislation of Ukraine and European countries], *Yurynkom Inter, Kyiv, Ukraine*.

Стаття надійшла до редакції 30.12.2017 р.